

Zasiłek chorobowy mimo braku ryzyka socjalnego, czyli słów kilka o ubezpieczeniu chorobowym małżonka Prezydenta RP

1. Wstęp

Ustawą z dnia 17 września 2021 r. o zmianie ustawy o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe oraz niektórych innych ustaw¹ nowelizowano ustawy z zakresu ubezpieczeń społecznych, w tym ustawę z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych², ustawę z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa³ oraz ustawę z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych⁴. Celem ustawy nowelizującej było objęcie osoby będącej małżonkiem Prezydenta RP ubezpieczeniami społecznymi, przy czym o ile część przyjętych rozwiązań (przede wszystkim objęcie małżonka Prezydenta RP obowiązkowym ubezpieczeniem emerytalnym) można zaaprobować, to szczegółowa analiza części z nich budzić może uzasadnione wątpliwości, by nie rzec, że są wręcz zaskakujące. Uwaga ta dotyczy przede wszystkim objęcia małżonka Prezydenta RP obowiązkowym ubezpieczeniem chorobowym oraz niezwykle szeroka definicja wypadku przy pracy małżonka Prezydenta RP (którym jest każde nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną powodujące uraz lub śmierć, które nastąpiło w okresie ubezpieczenia wypadkowego małżonka Prezydenta RP).

Przedmiotem niniejszego opracowania są konsekwencje objęcia małżonka Prezydenta RP ubezpieczeniem chorobowym z punktu widzenia założeń konstrukcyjnych tego ubezpieczenia i ubezpieczeń społecznych. Rozważania będą prowadzone z wykorzystaniem metody dogmatycznej, opierającej się na analizie przepisów prawnych oraz istoty świadczeń z ubezpieczenia chorobowego.

¹ Dz. U. z 2021 r. poz. 1834, dalej: ustawa nowelizująca.

² Tj. Dz. U. z 2022 r. poz. 1009 ze zm., dalej: ustawa systemowa.

³ Tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 1133 ze zm., dalej: ustawa zasiłkowa.

⁴ Tj. Dz. U. z 2019 r. poz. 1205 ze zm., dalej: ustawa wypadkowa.

2. Istota i cel świadczeń z ubezpieczenia chorobowego

Ubezpieczenie chorobowe gwarantuje ubezpieczonym szereg świadczeń pieniężnych o krótkoterminowym charakterze: zasiłek chorobowy, świadczenie rehabilitacyjne, zasiłek wyrównawczy, zasiłek macierzyński i zasiłek opiekuńczy. Świadczenia te przysługują osobie, wobec której w okresie trwania ubezpieczenia zrealizuje się ryzyko chronione danym świadczeniem oraz która spełnia dodatkowe przesłanki przewidziane w ustawie.

W odniesieniu do zasiłku chorobowego ryzykiem tym jest niezdolność do pracy z powodu choroby. Należy przy tym wyraźnie podkreślić, że w literaturze i orzecznictwie nie budzi wątpliwości, iż istota tego ryzyka dotyczy wystąpienia nie tyle samej choroby, rozumianej jako stan organizmu odbiegający od stanu zapewniającego mu normalne funkcjonowanie⁵, ale jej ekonomicznych skutków: z powodu choroby ubezpieczony zmuszony jest zaprzestać tymczasowo wykonywania pracy zarobkowej⁶. W wielu przypadkach choroba wcale nie musi powodować realizacji tak rozumianego ryzyka, gdyż w konkretnym przypadku nie musi negatywnie wpływać na możliwość świadczenia przez ubezpieczonego pracy czy wykonywania innej działalności zarobkowej, która stanowi tytuł ubezpieczenia społecznego⁷. Wówczas nawet jeżeli konieczne jest wdrożenie określonych świadczeń opieki zdrowotnej, to nie wpływają one negatywnie na możliwość wykonywania pracy i zarobkowania. Trafnie zatem konkluduje Inetta Jędrasik-Jankowska, że ubezpieczenie społeczne nie udziela świadczeń z tytułu zajścia zdarzenia losowego (np. choroby), ale chroni skutki tych zdarzeń losowych w zakresie zdolności do zdobywania środków utrzymania⁸. Warto też zauważyć, że w literaturze wskazuje się, że zakres podmiotowy ubezpieczeń społecznych jest ograniczony katalogiem tytułów ubezpieczeń społecznych, powiązanych z różnymi źródłami zarobkowania, co może stanowić *differentia specifica* ubezpieczeń społecznych od innych systemów świadczeniowych prawa socjalnego⁹.

Ocena, czy dana choroba powoduje niezdolność do pracy, należy do lekarza, który powinien uwzględnić z jednej strony stan zdrowia ubezpieczonego, a z drugiej rodzaj wykonywanej, aktualnej pracy danego ubezpieczonego¹⁰.

⁵ I. Jędrasik-Jankowska, *Pojęcia i konstrukcje prawne ubezpieczenia społecznego*, Warszawa 2020, s. 267.

⁶ Tak np. A. Napiórkowska, *Ryzyko w ubezpieczeniu społecznym*, „Państwo i Prawo” 2012, nr 12, s. 63-64, s. 69; W. Szubert, *Ubezpieczenie społeczne. Zarys systemu*, Warszawa 1987, s. 55; J. Jończyk, *Prawo zabezpieczenia społecznego*, Kraków 2001, s. 17; K. Stopka, *Świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Komentarz*, Warszawa 2022, s. 28, s. 105; K. Ślęzak, *Prawo do zabezpieczenia społecznego w Konstytucji RP. Zagadnienia podstawowe*, Warszawa 2015, s. 64; D.E. Lach, [w:] A. Wypych-Żywicka (red.), *System ubezpieczeń społecznych. Część ogólna*, Warszawa 2020, s. 49.

⁷ A. Napiórkowska, *Ryzyko...*, s. 70; R. Babińska-Górecka, *Wykonywanie pracy zarobkowej jako przesłanka utraty prawa do zasiłku chorobowego (uwagi na tle art. 17 ustawy chorobowej)*, „Z Zagadnień Zabezpieczenia Społecznego” 2014, nr 6, s. 10-11 i powołana tam literatura.

⁸ I. Jędrasik-Jankowska, *Pojęcia...*, s. 126.

⁹ D.E. Lach, [w:] *System...*, s. 49.

¹⁰ *Ibidem*, s. 270.

Powyższe konstatacje mają istotne znaczenie dla oceny rozwiązań polegających na objęciu obowiązkowym ubezpieczeniem chorobowym małżonka Prezydenta RP.

3. Zasiłek chorobowy dla małżonka Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej

Objęcie małżonka Prezydenta RP ubezpieczeniem chorobowym ma donieść skutki – umożliwi mu nabycie prawa do świadczeń z ubezpieczenia chorobowego. Wydaje się jednak, że w tym przypadku ustawodawca wprowadził rozwiązania daleko odbiegające od tradycyjnych rozwiązań ubezpieczenia chorobowego, a wręcz niezgodne z istotą i funkcją świadczeń z tego ubezpieczenia.

Jak wskazano, zasiłek chorobowy ma chronić ubezpieczonych przez przejściową niemożnością świadczenia pracy z powodu choroby, co prowadzi do utraty źródła utrzymania. Innymi słowy, zasiłek ten ma (częściowo¹¹) zastąpić zarobek, który ubezpieczony uzyskałby, gdyby choroba nie uniemożliwiła mu wykonywania pracy. Takie założenie wydaje się oczywiste i jest powszechnie akceptowane w orzecznictwie i doktrynie. Zaskakujące jest zatem przyznanie prawa do tego świadczenia osobie, w przypadku której choroba nie powoduje tak rozumianej niezdolności do pracy, a przede wszystkim – w odniesieniu do której nie powodowałaby żadnego uszczerbku majątkowego. Oczywiście choroba może uniemożliwiać małżonkowi Prezydenta RP wykonywanie obowiązków (np. wzięcie udziału w wizycie dyplomatycznej). Jednakże zdaje się, że ustawodawca, obejmując ubezpieczeniem chorobowym małżonka Prezydenta RP, nie wziął pod uwagę podstawowej kwestii, która stanowi o istocie zasiłku chorobowego – ma on rekompensować utracony z powodu choroby i spowodowanej nią niemożnością wykonywania pracy zarobek. W przypadku małżonka Prezydenta RP zasiłek jednak nie rekompensuje żadnego niezyskanego zarobku i nie zastępuje źródła utrzymania, gdyż małżonek Prezydenta RP nie otrzymuje żadnego wynagrodzenia z tytułu „bycia” małżonkiem głowy państwa¹². Oznacza to, że w tym przypadku ustawodawca przyznał świadczenie nie z uwagi na skutki danej sytuacji losowej (choroby) w zakresie możliwości pozyskiwania środków utrzymania, ale z uwagi na samo wystąpienie choroby jako sytuacji losowej. Takie rozwiązanie stanowi ewenement w ubezpieczeniu chorobowym.

Nie sposób również pominąć okoliczności, że nie istnieją żadne przepisy, które na małżonka Prezydenta RP nakładałyby jakiegokolwiek obowiązki w prawnym tego słowa znaczeniu. Wszelkie aktywności małżonka głowy państwa, jak się zdaje, wynikają z przyjętych zwyczajów czy protokołu dyplomatycznego: towarzyszy Prezydentowi RP w spotkaniach z głowami innych państw, towarzyszy mu podczas różnych

¹¹ R. Babińska-Górecka, [w:] H. Szurgacz (red.), *Wielka encyklopedia prawa*, t. 12. *Prawo socjalne*, Warszawa 2017, s. 242.

¹² D. Dzienisiuk, *Małżonek Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej nowym tytułem ubezpieczeń społecznych*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 2022, nr 2, s. 13.

wydarzeń, często angażuje się w akcje społeczne czy charytatywne¹³. Skoro brak skonkretyzowania obowiązków małżonka Prezydenta RP, pojawia się pytanie, jakie kryteria orzekania o niezdolności do pracy dla celów zasiłkowych powinien przyjąć lekarz? Uznając ubezpieczonego za niezdolnego do pracy z powodu choroby, lekarz powinien wziąć pod uwagę konkretną chorobę oraz jej wpływ na możliwość wykonywania przez ubezpieczonego jego obowiązków zawodowych (pracowniczych czy szerzej – obowiązków wynikających z wykonywanej pracy zarobkowej niezależnie od podstawy prawnej zatrudnienia). W przypadku małżonka Prezydenta RP co powinno zatem stanowić punkt odniesienia dla lekarza oceniającego to, czy dana choroba uniemożliwia wykonywanie przez ubezpieczonego jego obowiązków? Jakie obowiązki powinien brać pod uwagę, skoro nigdzie nie został określony ich zakres? Czy w każdym przypadku wystąpienia stanu chorobowego powinien wystawiać zwolnienie lekarskie, uznając, że uniemożliwia ono pełnienie funkcji „małżonka Prezydenta RP”? A może należałoby brać pod uwagę aktualny kalendarz samego Prezydenta i to, czy choroba uniemożliwia wzięcie udziału w danych wydarzeniach? Lub jeszcze innych wydarzeń zaplanowanych na okres, w którym małżonek Prezydenta RP jest chory?

Powyższe problemy i wątpliwości stają się jeszcze większe, gdy weźmiemy pod uwagę ustawową definicję pojęcia „małżonek Prezydenta RP”. W języku potocznym i prawnym należałoby pod tym pojęciem rozumieć osobę pozostającą w związku małżeńskim z osobą piastującą funkcję Prezydenta RP. W praktyce chodziłoby o tzw. Pierwszą Damę, co wynika z tego, że do tej pory osobami pełniącymi funkcję Prezydenta RP byli wyłącznie mężczyźni. W przypadku wyboru na Prezydenta RP kobiety byłby to niewątpliwie jej małżonek. Ustawodawca odstąpił jednak od potocznego znaczenia językowego tego pojęcia i nadał mu szczególne znaczenie, dookreślając w art. 4 pkt 19 ustawy systemowej, że przez „małżonka Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej” rozumieć należy osobę będącą małżonkiem Prezydenta RP, a w przypadku, gdy Prezydent RP nie ma małżonka – inną osobę wskazaną przez Prezydenta RP. Z jednej strony rozwiązanie to można przyjąć z aprobatą, gdyż pozwala uwzględnić różne rodzaje związków, w których potencjalnie może pozostawać osoba wybrana na Prezydenta RP. Wręcz zaskakiwać może, że osobą taką może być osoba pozostająca w związku partnerskim z Prezydentem RP, również tej samej płci, co stanowić może jedno z nielicznych w polskim ustawodawstwie rozwiązań sankcjonujących faktyczne związki (zarówno jedno-, jak i dwupłciowe). Przepis nie ogranicza jednak w żaden sposób wyboru Prezydenta RP i nie obliguje go do wskazania jako osoby ubezpieczonej tej osoby, z którą pozostawałby w związku partnerskim. Wręcz przeciwnie, może wskazać jako osobę ubezpieczoną dowolnie wybraną przez siebie osobę¹⁴ (rodzica, dziecko, a nawet zupełnie obcą sobie osobę), która będzie podlegać obowiązkowo

¹³ P. Pallus, *Pierwsza dama cały czas bez wynagrodzenia*, „Business Insider” 12.07.2020, <https://businessinsider.com.pl/twoje-pieniadze/praca/wynagrodzenie-i-rola-pierwszej-damy-w-polsce/ggzx414> [dostęp 23.05.2022].

¹⁴ D. Dziennisuk, *Małżonek...*, s. 11.

ubezpieceniom społecznym jako małżonek Prezydenta RP. Jak się zdaje, w takim przypadku na osobach tych nie będą ciążyły nawet zwyczajowe obowiązki wykonywane przez małżonka Prezydenta RP, wynikające np. z protokołu dyplomatycznego. W odniesieniu do tych osób tym bardziej nie wiadomo, jakie kryteria miałby brać pod uwagę lekarz, oceniając, czy choroba powoduje niezdolność do pracy.

4. Wnioski

Powyższe rozważania prowadzą do dwóch istotnych z punktu widzenia zasiłku chorobowego i konstrukcji ubezpieczenia chorobowego wniosków. Po pierwsze, w odniesieniu do małżonka Prezydenta RP w ogóle nie występuje ryzyko socjalne, które wymagałoby ochrony socjalnej zapewnianej przez zasiłek chorobowy. Choroba nie skutkuje bowiem jakimkolwiek uszczerbkiem majątkowym wynikającym z niemożności świadczenia pracy zarobkowej w okresie tejsze choroby. Można zatem powiedzieć, że w tym przypadku ustawodawca uznał, iż ryzykiem (zdarzeniem) ubezpieczeniowym jest sama choroba, a nie jej ekonomiczne skutki – co zupełnie nie odpowiada charakterowi prawnemu ubezpieczenia społecznego. Ustawodawca zupełnie oderwał elementy ekonomiczne od treści ryzyka chronionego zasiłkiem chorobowym, tworząc nową „jakość” w ubezpieczeniu chorobowym. Trudno przy tym zrozumieć, co kierowało ustawodawcą przy obejmowaniu małżonka Prezydenta RP obowiązkowym ubezpieczeniem chorobowym – w uzasadnieniu projektu ustawy nie znajdziemy ani słowa na ten temat¹⁵, przepisy te zostały dodane w toku prac w komisjach sejmowych.

Po drugie, nie wiadomo, na jakiej podstawie lekarz miałby ocenić, czy choroba powoduje niezdolność do pracy, która wszakże powinna być oceniana przez pryzmat obowiązków zawodowych. Konkretna choroba wcale nie musi u każdego ubezpieczonego skutkować niezdolnością do pracy. Jak jednak ocenić to w odniesieniu do osób, które w istocie nie mają przypisanych konkretnych obowiązków?

Z powyższych względów objęcie małżonka Prezydenta RP obowiązkowym ubezpieczeniem chorobowym musi budzić zdziwienie. Ustawodawca wprowadził rozwiązanie całkowicie niezgodne z podstawowymi założeniami konstrukcyjnymi ubezpieczenia chorobowego, naruszające istotę i funkcję świadczeń z tego ubezpieczenia. Nie sposób nie zauważyć, że takie rozwiązanie może prowadzić do nadużywania ochrony ubezpieczeniowej kosztem wspólnoty ryzyka ubezpieczenia chorobowego. W aktualnym stanie prawnym dla małżonka Prezydenta RP ekonomicznie najbardziej opłacalne byłoby jak najczęstsze i jak najdłuższe chorowanie – w przypadku dobrego stanu zdrowia osoba ta nie otrzymuje żadnego wynagrodzenia czy innych świadczeń z tytułu bycia małżonkiem głowy państwa i wykonywania przypisanych

¹⁵ Prawo do świadczeń pieniężnych w razie choroby i macierzyństwa dla doktorantów, którzy rozpoczną kształcenie od 1 października 2019 r., <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/9869833BE657B3AEC125872600301E5B/%24File/1447.pdf> [dostęp 23.05.2022].

mu zwyczajowo obowiązków. Zachorowanie i uzyskanie zwolnienia lekarskiego będzie zaś skutkowało nabyciem prawa do zasiłku chorobowego i ewentualnie świadczenia rehabilitacyjnego, obliczanego od podstawy wymiaru składki, którą jest kwota przeciętnego prognozowanego wynagrodzenia miesięcznego w rozumieniu art. 18 ust. 8b w zw. z art. 19 ust. 10 ustawy systemowej). Oznacza to, że małżonek Prezydenta RP, jeżeli na okres kadencji Prezydenta rezygnuje z pracy zarobkowej, może uzyskiwać określone świadczenia pieniężne związane ze swą funkcją, wyłącznie chorując.

Warto także zauważyć, że ustawodawca już wcześniej przyjmował niekonsekwentne i trudno zrozumiałe z punktu widzenia założeń systemowych rozwiązania w ubezpieczeniu chorobowym. Mowa o objęciu dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym doktorantów pobierających stypendia. Rozwiązania te szczegółowo analizowałem w dwóch tekstach dotyczących zasiłku chorobowego¹⁶ i zasiłku macierzyńskiego¹⁷ dla tej grupy ubezpieczonych. Wnioskiem w obu przypadkach było to, że z uwagi na fakt, iż w okresie kształcenia w szkole doktorskiej doktoranci otrzymują stypendia doktoranckie, które wypłacane są niezależnie od ewentualnej choroby czy macierzyństwa/rodzicielstwa, zasiłek chorobowy lub macierzyński nie rekompensowałby utraty źródła utrzymania, gdyż nie następuje jego utrata. Stanowiłyby zatem dodatkowe źródło dochodu tych osób, co trudno pogodzić z założeniami konstrukcyjnymi ubezpieczenia chorobowego, zwłaszcza mając na uwadze pogarszającą się od wielu już lat kondycję finansową funduszu chorobowego. Druga z zaproponowanych przeze mnie interpretacji postulowała potraktowanie stypendium jako wynagrodzenia w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy zasiłkowej, co skutkowałoby niemożnością nabycia prawa do zasiłku chorobowego (i macierzyńskiego). Wykładnia taka byłaby zgodna z istotą zasiłku chorobowego czy macierzyńskiego, ale powodowałaby, że skorzystanie z dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego przez doktorantów pobierających stypendia byłoby całkowicie bezcelowe – mimo opłacania składek nie miałoby możliwości nabycia prawa do świadczeń, z wyjątkiem świadczeń nabytych po ustaniu tytułu ubezpieczenia (kiedy to doktoranci przestają otrzymywać stypendium – w praktyce byłyby to bardzo rzadkie przypadki). Przy czym w praktyce ZUS przyjmowana jest właśnie druga interpretacja¹⁸, co oznacza, że przepisy te nie powodują naruszenia istoty zasiłku chorobowego (i macierzyńskiego). W przypadku małżonka Prezydenta RP nie sposób dokonać takiej interpretacji, która odpowiadałaby założeniom konstrukcyjnym ubezpieczenia chorobowego. W przypadku choroby i uzyskania zwolnienia lekarskiego osoba ta otrzyma zasiłek chorobowy, choć sama choroba nie będzie powodować utraty jakiegokolwiek zarobku.

¹⁶ A. Przybyłowicz, *Kilka uwag w sprawie zasiłku chorobowego dla doktorantów pobierających stypendia doktoranckie*, Acta Universitatis Wratislaviensis No 3978, „Przegląd Prawa i Administracji” 2020, nr CXX/2, s. 633-645.

¹⁷ A. Przybyłowicz, *Zasiłek macierzyński doktorantów pobierających stypendia doktoranckie*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 2020, nr 6, s. 29-36.

¹⁸ Prawo do świadczeń pieniężnych w razie choroby i macierzyństwa dla doktorantów, którzy rozpoczną kształcenie od 1 października 2019 r., <https://www.zus.pl/-/prawo-do-swiadczen-pienieznych-w-razie-choroby-i-macierzynstwa-dla-doktorantow-ktorzy-rozpozczna-ksztalcenie-od-1-pazdziernika-2019-r-> [dostęp 16.05.2022].

Przeprowadzone rozważania prowadzą do wniosku, że objęcie małżonka Prezydenta RP obowiązkowym ubezpieczeniem chorobowym jest całkowicie nieuzasadnione i świadczy o nierespektowaniu przez ustawodawcę podstawowych założeń konstrukcyjnych i systemowych ubezpieczeń społecznych (albo wręcz o nieznanomości tych założeń). Taki sam wniosek należałoby zresztą wywieść, gdyby tej kategorii ubezpieczonych umożliwić dobrowolne przystąpienie do ubezpieczenia chorobowego. Autor tekstu wyraża przekonanie, że objęcie małżonka Prezydenta RP obowiązkowym ubezpieczeniem emerytalnym i rentowym było uzasadnione i powinno być mieć miejsce już dawno temu. Zwyczajowo małżonek Prezydenta RP przerywa swoją działalność zawodową na okres kadencji Prezydenta, aby poświęcić się obowiązkom zwyczajowo wykonywanym przez małżonka Prezydenta. Miało to negatywne konsekwencje w biografii ubezpieczeniowej takiej osoby i skutkowało obniżeniem wysokości przyszłej emerytury, co szczególnie zauważalne było i jest w systemach zdefiniowanej składki. Objęcie małżonka Prezydenta RP ubezpieczeniem chorobowym nie znajduje jednak żadnego uzasadnienia. Jak trafnie zwraca uwagę Dorota Dzienisiuk, w odniesieniu do szeregu kategorii ubezpieczonych, którzy korzystają z ochrony ubezpieczeniowej z powodu pełnienia pewnych ważnych ról społecznych (np. opiekunów osób niesamodzielnych), ustawodawca każdorazowo obejmował ich wyłącznie ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi¹⁹. Wydaje się, że także w odniesieniu małżonka Prezydenta RP rozwiązanie polegające na objęciu go ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi byłoby w pełni wystarczające i odpowiadałoby przyjętym i stosowanym już konstrukcjom. Z nieznanych i niezrozumiałych przyczyn ustawodawca jednak zignorował podstawowe założenia konstrukcyjne ubezpieczenia chorobowego²⁰.

Bibliografia

- Babińska-Górecka R., [w:] H. Szurgacz (red.), *Wielka encyklopedia prawa*, t. 12. *Prawo socjalne*, Warszawa 2017.
- Babińska-Górecka R., *Wykonywanie pracy zarobkowej jako przesłanka utraty prawa do zasiłku chorobowego (uwagi na tle art. 17 ustawy chorobowej)*, „Z Zagadnień Zabezpieczenia Społecznego” 2014, nr 6.
- Dzienisiuk D., *Małżonek Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej nowym tytułem ubezpieczeń społecznych*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 2022, nr 2.

¹⁹ D. Dzienisiuk, *Małżonek...*, s. 12; w odniesieniu do opiekunów osób niesamodzielnych celowe mogłoby być objęcie ich ochroną ubezpieczenia wypadkowego, czego jednak ustawodawca nie uczynił – por. A. Przybyłowicz, *W sprawie podlegania nieformalnych opiekunów osób niesamodzielnych ubezpieczeniu wypadkowemu*, Acta Universitatis Wratislaviensis No 3944, „Przegląd Prawa i Administracji” 2019, t. CXVII, s. 93-105.

²⁰ D. Dzienisiuk wskazuje, że również tryb procedowania w tej sprawie budził istotne wątpliwości – D. Dzienisiuk, *Małżonek ...*, s. 10-11.

- Jędrasik-Jankowska I., *Pojęcia i konstrukcje prawne ubezpieczenia społecznego*, Warszawa 2020.
- Jończyk J., *Prawo zabezpieczenia społecznego*, Kraków 2001.
- Lach D.E. [w:] A. Wypych-Żywicka (red.), *System ubezpieczeń społecznych. Część ogólna*, Warszawa 2020.
- Napiórkowska A., *Ryzyko w ubezpieczeniu społecznym*, „Państwo i Prawo” 2012, nr 12.
- Przybyłowicz A., *Kilka uwag w sprawie zasiłku chorobowego dla doktorantów pobierających stypendia doktoranckie*, Acta Universitatis Wratislaviensis No 3978, „Przegląd Prawa i Administracji” 2020, t. CXX/2.
- Przybyłowicz A., *W sprawie podlegania nieformalnych opiekunów osób niesamodzielnych ubezpieczeniu wypadkowemu*, Acta Universitatis Wratislaviensis No 3944, „Przegląd Prawa i Administracji” 2019, t. CXVII.
- Przybyłowicz A., *Zasiłek macierzyński doktorantów pobierających stypendia doktoranckie*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 2020, nr 6.
- Stopka K., *Świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Komentarz*, Warszawa 2022.
- Szubert W., *Ubezpieczenie społeczne. Zarys systemu*, Warszawa 1987.
- Ślebza K., *Prawo do zabezpieczenia społecznego w Konstytucji RP. Zagadnienia podstawowe*, Warszawa 2015.